

Pysyykö Blairin ja Bushin liitto?

EEVA LENNON

Britannian työväenpuolueen hallitus suhtautui sekavin tuntein Yhdysvaltojen vaalien tulokseen. Tony Blair on tunnettu George Bushin solidaarisena liittolaisena Irakin sodassa. Mutta demokraattien Bill Clinton oli hänen hyvä kaverinsa ja ideologinen hengenheimolaisensa, toinen ”kolmannen tien” kulkija. Republikaanit ovat kiitollisia Britannian pääministerin lojaalisuudesta, mutta demokraatit ovat tyytyväisiä, jos Englannin pääministeri on mukana ja yrittää hillitä presidentti Bushia ulkopolitiikassa ja sotasuunnitelmissa.

Kotirintamalla tilanne on Blairille pulmallisempi. Bushin voitto osoitti, että ”väärään sotaankin” sitoutunut poliittinen johtaja voi yhä voittaa vaalit. Jos amerikkalaiset olisivat savustaneet presidenttinsä ulos, ketjureaktio olisi voinut koitua kohalokkaaksi Blairille ilmeisesti ensi keväänä pidettävissä vaaleissa. Mutta toisaalta brittiäänestäjät joutuvat nyt näkemään työväenpuolueen pääministerin jatkuvassa kytköksessä Yhdysvaltojen presidenttiin, josta brittiäänestäjät eivät pidä ja joka on kaiken päätteeksi ideologisesti kaukana Blairin keskustalaisuudesta. Työväenpuolueessa toivottiin, että pääministeri olisi voinut aloittaa uuden elämän John

Kerryn, ideologisen hengenheimolaisensa, kanssa.

Mutta kuinka Tony Blair oikein joutui tähän liemeen? On muistettava, että Britannia on aina vaalinut erityissuhteitaan Yhdysvaltoihin ja pyrkinyt toimimaan sillanrakentajana Euroopan ja Yhdysvaltojen välillä. Briteille Yhdysvallat on suuri pelastaja. Kahdessa maailmansodassa Yhdysvalloista on lähetetty pelastusretkikunta Britannian ja sen liittolaisten avuksi sodassa Saksaa vastaan. Länsi olisi tuskin voittanut kylmää sotaakaan ilman Yhdysvaltoja. Nyt Blair uskoo, että sotaa joukkotuhoaseiden leviämistä ja yhä vaarallisemmaksi käyvää terrorismia vastaan ei liioin voiteta ilman Yhdysvaltoja.

Kysymys joukkotuhoaseiden leviämisestä on epäilemättä vakava maailmanpoliittinen ongelma. Rauhanliikkeen veteraani, marxilainen historioitsija E. P. Thompson -vainaja sanoi minulle jo 80-luvulla, että maailma tulee vielä kaipaamaan kylmän sodan aikoja, jolloin joukkotuhoaseet olivat suurvaltojen tiukassa valvonnassa. Syyskuun 11. päivän terrori-iskut Yhdysvaltoihin toivat ikään kuin kotiin tämän ongelman: todellisenauhukuvana alkoi kangastella se mahdollisuus, että joukkotuhoaseet joutuisivat islami-

laisten itsemurhapommittajien käsiin; nämä toisin kuin esimerkiksi IRA eivät välitä aiheuttamastaan tuhosta. Blair ja monet amerikkalaiset jakoivat tämän analyysin.

Blair oli myös sitä mieltä, että YK:n kanssa kissa ja hiiri -leikkiä leikkineestä Saddam Husseinista oli päästävä eroon. Hän sanoi sen julkisestikin jo paljon ennen Irakin sotaa. Lisäksi hän jakoi Yhdysvaltojen uuskonservatiivien ja monen muunkin kanssa uskon demokratian viemiseen turvallisuusratkaisuna. Yhdysvallat toi Saksaan ja Japaniin demokratian ja mm. sillä on rauha varmistettu toisen maailmansodan jälkeen. Demokratiat ovat joutuneet usein sotaan diktatuurien kanssa, mutta sotineet harvemmin keskenään, Yhdysvaltojen lähetystehtävään uskovat teoreetikot ovat muistuttaneet.

Demokratiat Lähi-idässä ja muuallakin olisivat todennäköisesti myös länsimielisempiä. Yhdysvallat on siis kääntänyt kelkkansa kylmän sodan ajoista, jolloin se mm. Chilessä, muualla Latinalaisessa Amerikassa ja jopa Kreikassa uskoi turvallisuutensa vaatineen sotilasdiktatuurien tukemista demokratiaa vastaan: vaihe, jonka ranskalainen valtioppinut Maurice Duverger leimasi aikanaan ”ulkopoliittiseksi fasismiksi”. Uskonnollisella To-

ny Blairilla on kaupanpäälliseksi taipumusta moralisointiin. Ja totta tietysti on, että tutkimuksen mukaan poliittiset demokraatit ovat olleet kansalaisilleen parempia yhteiskuntia, ylivoimaisia ainakin ihmisoikeuksien alalla, vaikka ne eivät sosiaaliturvan alalla olekaan välttämättä lyöneet kaikkia diktatuureja.

Mutta vaikka Harold Wilson tuki Yhdysvaltoja Vietnamissa, hän ei sentään lähettänyt brittijoukkoja sinne. Oma arvioni on, että Blair joutui kiikkiin lähinnä Kosovon takia. Eurooppalaiset eivät selvinneet entisen Jugoslavian kriisistä yksin. Hollantilaiset epäonnistuivat surkeasti yrittäessään YK:n siunauksella lopettaa serbien kauhuteot Bosniassa. Kun Tony Blair vuonna 1997 astui remmiin, hän suostutteli amerikkalaiset Naton myötä Kosovoon, ja sota saatiin lopulta pysäytetyksi, ennen kun konflikti koko voimallaan pääsi etenemään Makedoniaan. Makedoniassa olisi piru Balkanilla päästetty lopullisesti irti, kun Kreikka ja Turkki olisivat olleet vastatusten, Ranskassa ja Britanniassa pelättiin.

Kun Blair oli saanut vastakoiset amerikkalaiset mukaan eurooppalaisten oman takapihan konfliktiin, hänen oli lähes mahdotonta kieltäytyä sen jälkeen menemästä mukaan amerikkalaisten Irakin-sotaretkeen. Britannian pääministeri uskoi, että hän saisi oman puolueensa niellemään sotaretken hankkimalla sille YK:n tuen. Mutta Britannian ulkopolitiikka epäonnistui surkeasti, kun Ranska ja Venäjä tekivät tenän turvallisuusneuvostossa.

Ranskalaiset tekevät usein teräviä ja realistisia analyyseja ulkopolitiikassa. Ranskan hallitus

varoitti aikanaan Kroatian, Slovenian ja Bosnian tunnustamisesta, ennen kuin näiden alueiden serbivähemmistöjen luoma etninen ongelma olisi saanut poliittisen ratkaisunsa. Ranskan hallitus tajusi myös ilmeisesti anglosakseja paremmin sen kaoksen, jonka sotaretki tulenarkaan Lähi-itään aiheuttaisi. Yritystä tuoda demokratia kylmiltään arabimaihin ranskalaiset pitivät epärealistisena ja naiivina hankkeena. Ja entä jos demokratia toisi Irakiin islamilaisen hallituksen niin kuin aikanaan Iraniin? Ranskalaiset samoin kuin Hans Blix ja itse murhan tehnyt asetarkastaja David Kelly uskoivat kyllä alun perin, että Irakilla oli joukkotuhoaseita. Mutta koska niiden luoma ongelma ei selvästikään vaatinut kiireellistä sotilaallista ratkaisua, he halusivat ensin kokeilla rauhanoimaisempia keinoja. Toisin kuin Saksa Ranska ei ottanut periaatteellista pasifistista kantaa Irakin kysymyksessä. Ranskalaiset toivoivat vain lykkäystä sota-hankkeeseen, kunnes tilanne selkenisi. Ongelmana vain oli, että sääolosuhteet olisivat myöhemmin olleet hyökkäykselle epäsuotuisimmat.

On vaikea sanoa, mitä Britannian hallitus todellisuudessa ajattelee Bushin politiikasta. Blairin linjaan on kuulunut, että hän ei arvostele Yhdysvaltojen politiikkaa julkisesti saadakseen enemmän vaikutusvaltaa Yhdysvaltojen hallitukseen. Tämä politiikka ei toistaiseksi kuitenkaan näytä tuottaneen toivottua hedelmää. Blairin ja Yhdysvaltojen suurimmat erimielisyydet koskevat Israelin ja Palestiinan konfliktia, jonka Blair näkee mädättävän Lähi-itää ja synnyttävän terrorismia. Hän on yrittänyt

saada rauhanneuvotteluja käyntiin, mutta turhaan. George Bushin myötä valtaan päässeet uuskonservatiivit ovat kantona hänen kaskessaan. He ovat yleensä tähän asti olleet varauksettomia Israelin ja Ariel Sharonin kannattajia. Yhdysvaltojen Irakin-sotaretken jäljet johtavat kyllä varmasti syytöstehtäaseen eli öljyyn, mutta eivät yksinomaan. Tarkoituksena oli kaikesti myös auttaa Israelia kukistamalla Saddam Hussein, jolla oli yhteyksiä Israelin vastaiseen terrorismiin, al-Qaida-yhteyksiä Saddamilla ei ole todistettu olleen.

Blair toivoo, että uuskonservatiivitkin olisivat nyt nähneet Sharonin politiikan epäonnistuneen ja että Bushin toisella kaudella päästäisiin vihdoin kiinni rauhanneuvotteluihin Israelin ja palestiinalaisten välillä. Hän on ilmoittautunut ”parantumattomaksi optimistiksi”. Mutta missä määrin Blairin ”kyllä se siitä”-asenne enää herättää täkäläisten äänestäjien luottamusta, on toinen kysymys. Häneltä vaaditaan pian selvää näyttöä.

Myös Britannian rooli Yhdysvaltojen ja Euroopan sillanrakentajana näyttää käyvän yhä vaikeammaksi. Sillä Bushin uudelleenvalinta sai aikaan valtavan repeämän ”länneksi” ristittyssä osassa maailmaa. Yhdysvallat ei ole enää entisellä tavalla kiinnostunut Euroopasta, eikä Länsi-Eurooppa enää tarvitse samalla tavalla Yhdysvaltojen suojelua kuin kylmän sodan aikana. Länsi-Euroopan taloudelliset, poliittiset ja ideologiset ristiriidat Atlantin takaisen supervallan kanssa ovat käymässä yhä ilmeisemmiksi.